

(Fortsættelse 39):

HERLIGE TEGNESERIER

Et af de mere fornøjelige indslag i hverdagen dengang, var avisernes og ugebladenes tegneserier, som for de allerflestes vedkommende var af amerikansk oprindelse. I USA havde man store bureauer til at producere og distribuere tegneserierne, ikke kun nationalt, men også internationalt, men importen af disse serier til Danmark var – i lighed med spillefilmene - naturligvis umuliggjort af krigen. Det gav en ekstra chance for danskproducerede tegneserier, som dermed fik lettere adgang til aviser og ugeblade. I 1942 kunne Politiken bryste sig af en af tegneren Axel Ingvar Johansen (1908-1950) alias Ingvars herlige ordløse tegneserier, den om hunden "Tjavs" og dens oplevelser og fataliteter. Serien begyndte i 1935 og fortsatte til omkring 1953, men skiftede undervejs og sammen med sin tegner over til Berlingske Tidende.

En anden populær dansk tegneserie var også tegnet af Ingvar, og den hed "Magasin Madsen", som begyndte i 1931 og fortsatte til 1948. Den handlede om Magasin Madsen og dennes ansattes daglige oplevelser. I perioden 1934-53 tegnede Ingvar desuden serien "Prins Pulfinger" og 1949-51 "Stumpes lille verden".

En tredje og om muligt endnu mere populær dansk tegneserie var den om svajeren, det vil sige kontorbudet, "Carl" og dennes meriter, tegnet af arkitekten Holger Philipsen (1912-1993) og trykt i B.T. fra 1940. Serien blev midlertidigt afbrudt under besættelsen, angiveligt fordi tegneren havde ladet sine tegneseriefigurer gøre grin med besættelsesmagten, men formentlig også fordi Philipsen, som var af jødisk afstamning, foretrak at søge ly i Sverige. Efter befrielsen vendte han tilbage og genoptog produktionen af "Carl", som dog nu blev trykt i EkstraBladet. Philipsen skabte endvidere to nye barokt-humoristiske tegneserier: "Nip & Nup" og "Rasmus Dyrepasser".

Her er i denne sammenhæng set bort fra de tidligste danske tegneserier som Storm P.s i allerhøjeste grad populære tegneserier "De tre små Mænd og Nummermanden" fra 1913 og "Peter Vimmelskaft og Ping", senere omdøbt til "Peter og Ping", som Storm tegnede fra 1921 og indtil 1948. Medregnet her er heller ikke tegneren Henning Dahl Mikkelsen (1915-1962), som under kunstnernavnet "Mik" blev verdensberømt på sin ordløse tegneserie "Ferd'nand", som han tegnede fra 1937 og til sin død i 1962.

Men der var dog også andre danske tegneserier fra omkring krigens tid, som f.eks. diktatorparodien "Præsident Dum-Dum" af Peter Koch. Serien tryktes fra midten af 1930'erne i Social-Demokratens søndagstillæg "Hjemmets Søndag". I

Politikens tillæg "Magasinet" kunne man fra 1935 se en af de måske bedste tegneserier nogensinde, nemlig "Husassistenten Hanne Hansen", tegnet af den eminente tegner Arne Ungermann.

Af tegneserier for børn var der specielt "Bamse og Dukke Lise" og "Villy paa Eventyr", begge i Familie-Journalen. "Villy"-serien var oprindeligt engelsk, men blev overtaget og videreført af tegneren Harry Nielsen, som også tegnede den førstnævnte serie.

Men som nævnt gav besættelsestiden anledning til fremkomsten af flere nye danske tegneserier. 1941 så serien "De Gamle Guder" dagens lys i ugebladet "Landet", nr. 24, og fra og med nr. 38, 1942, fulgte "Familien Hansen", baseret på den populære radioserie med tekst af Jens Locher. Begge serier var tegnet af Mik.

I avisen "Sidste Nyt", som i øvrigt kun havde 8 sider, kunne man i 1942 se tegneserien om "Føllet Ferdinand", som var tegnet af Erik Lind. Seriens hovedperson var dog ikke et hesteføl, men derimod en af de civile hjælpebetjente (C.B.ere), som fra 12. april 1940 skulle assistere i politiets patruljetjeneste. Disse civilbetjente, som ofte kunne ses sammen med gadebetjentene, døbte det københavnske folkevid hurtigt til at blive kaldt "Føl".

Fra 30. september 1942 kunne man i Nationaltidende se tegneren Kaj Engholms tidstypiske serie om den nærige "Frede Fedthas", efter en idé af reklamemanden Eric C. Eberlin. Men nok så interessant for os børn var tegneren Svend Ottos roman-tegneserie "Børnene paa Sydhavsøen", som begyndte i Ugebladet "Hjemmet" nr. 32, 1941.

I min desværre ikke altid lige pålidelige erindring står det for mig, at den sidstnævnte tegneserie en overgang under besættelsen blev bragt som samlebilder, der var indlagt i tegneseriebladet "Skipper Skræk". Men det er ikke lykkedes mig at verificere denne erindring, som desuden lider af den mulige fejl, at ugebladet "Hjemmet" blev udgivet af Gutenberghus, mens ugebladet "Skipper Skræk" blev udgivet af konkurrenten "Familie-Journalen"s udgiver: Carl Allers Etablissement. Men samlebilderne fandtes under alle omstændigheder.

LUFTALARM OG BESKYTTELSERUM

Mandag den 4. maj 1942 kunne Politiken under overskriften "Politiet har svært ved at faa Folk væk fra Gaderne" berette om, at "Pølsemanden solgte videre,

og Folk krøb ind i de forladte Sporvogne.” – ””Dødsfælder” ved Adgangen til de offentlige Beskyttelsesrum”:

Natten til Søndag havde København to Luftalarmer efter hinanden. Første Gang lød Sirenerne Kl. 0,05. Det var paa et tidspunkt, hvor Folk var ved at forlade Restauranterne, og hvor der i det hele taget var mange Mennesker paa Gaden. Alarmen varede en halv Time. Trafiken kom atter i Gang, men Færdselen paa Gaden var dog langt fra afviklet, da Sirenerne atter lød Kl. 1,35. Atter maatte Folk i Kældrene. Det gik trevent om end noget livligere end i første Omgng. Politiet klager over Folks Ligegyldighed, hvilket vi skal komme tilbage til. Kl. 2,30 blev der blæst af for anden Gang, og Resten af Natten fik Folk Lov til at være i Fred.

Ambulancerne havde ikke overvældende at bestille. I første Omgang rykkede man ud i fem Tilfælde. Det var gennemgaaende Smaaulykker og dertil kom Fødsler. Det alvorligste Tilfælde var paa Sveasvej 3, hvor en ældre lam Mand var faldet ud af Sengen. Inden der kom Hjælp til, havde han ligget saa længe paa Gulvet, at han var bleven iskold. Paa Hospitalet frygtede de for, at han havde paadraget sig en Lungebetændelse. [Det var før penicillinet kom i brug, hvilket først skete efter krigen].

De mange Alarmer har allerede sløvet Folk. Som allerede anført, klager Politiet over, at det næsten ikke var til at faa Folk gennet fra Gaderne ned i Beskyttelsesrummene. Man ræsonnerer som saa: Der er jo ikke sket noget de forrige Gange, saa det gaar jo nok.

Endnu 20 Minuter efter at Sirenerne havde lydt for første Gang, stod Folk rundt om paa Raadhuspladsen og snakkede sammen. Pølsemanden lukkede ikke sin Butik som han skulde, men blev ved at sælge, hvilket for øvrigt til sidst fik til Følge, at han blev noteret. Da Sporvognene standsede og Strømmen blev afbrudt, paasaa Sporvejsfunktionærerne, at alle Passagererne kom ud, inden de selv gik i Beskyttelsesrummene. Men da de var gaaet, var der mange Passagerer, som atter krøb ind i Sporvognene og satte sig til at vente. De gad ikke gaa i Beskyttelsesrummene.

[...]

Som bekendt maa Folk selv om, hvorvidt de vil blive i deres Lejligheder eller gaa ned i Kælderen. Derimod maa de lige saa lidt opholde sig i Gaardene som paa Gaderne. Husvagterne skal paase det, de har ogsaa Myndighed til at jage Folk fra Gaarden ned i Kælderen, men det kan mange Gange være sin Sag at ordne en halsstarig Husbeboer. Hvem holder af at tilkalde Politiet i en saadan Anledning?

Politiet er nu begyndt at komme Husvagterne til Hjælp. Natten til Søndag foretog Betjentene i mange Distrikter Razziaer i Gaardene, hvor de belærte Folk om Reglerne.

Mange steder er "Dødsfælder" ved de offentlige Beskyttelsesrum. Det syntes i de sidste Dage at være bleven bedre med Forholdene i Beskyttelsesrummene. Der var mere ryddeligt og mere rent.

Men der er Grund til at paatale, at man mange Steder endnu ikke har lagt Vægt paa at gøre Adgangen til de offentlige Beskyttelsesrum i private Huse mere sikker.

Der indtraf f. Eks. et Sted i en større Karré paa Amager flere farlige Tilfælde. Fra en standset Sporvogn skulde Passagererne gennes gennem en mørk Gennemgang ind til Gaarden. Midt i Gennemgangen snublede flere over en lumsk Trin, men værre var det ved Udgangen til Gaarden, her var der ganske overraskende tre Trin ned. Adskillige faldt og slog sig slemt, og af dem var endda en forsynet med en blaalig Lommelampe. Han observerede det første Trin, men ikke de andre og faldt. Saadanne "Dødsfælder" burde belyses med et dertil egnet Blus.

Myndighederne bør have deres Opmærksomhed henvendt paa Adgangen til de offentlige Beskyttelsesrum, som ikke stedkendte Mennesker tvinges til at benytte. Tor.

Men at der var god grund til avisens bekymring over de sløve og ligeglade københavnere, fremgik bl.a. af følgende notits umiddelbart nedenunder den ovenfor citerede artikel:

Britiske Maskiner overflyver store Dele af Danmark

Fem britiske Flyvere dræbt ved Nedstyrtning i Sydjylland

Ritzaus Bureau erfarer Søndag:

Natten til Søndag er store Dele af Landet blevet overfløjet af britiske Flyvemaskiner. En Maskine er styrtet ned i det sydlige Jylland efter Beskydning. Fem Mand af Maskinens Besætning er dræbt, mens de resterende to Mand er blevet taget i Forvaring.

I 1942 var København nærmest spækket med private og offentlige beskyttelsesrum, men folk var generelt set ikke ivrige efter at tilbringe kortere eller længere tid i disse i reglen uopvarmede og derfor især i vinterhalvåret temmelig kolde og ikke sjældent lidt uhumske lokaler eller rum. Året efter skulle endnu flere offentlige beskyttelsesrum blive anlagt rundt om i byen og forstæderne.

Hjemme hos os i Jægersborggade gik de fleste af beboerne i beskyttelsesrummene under sirenernes noget uhyggelige stigende og faldende toner, som kundgjorde, at der var tale om varsling af et muligt luftangreb, og blev dér i rummene til alarmen var blevet afblæst med den efterhånden velkendte lange høje hyletone. Selv tilbragte min familie og jeg tiden indtil alarmen blev afblæst, i det kælderrum under ejendommen, som far allerede et par år tidligere havde måttet indrette til formålet. Det var to kælderum, der var blevet slået sammen til ét stort rum, som med lidt god vilje kunne rumme opgangens beboere, som løst kan anslås til 25-30 personer. Et tilsvarende rum var indrettet i kælderen til nr. 27, som far jo også havde ansvaret for, både som vicevært og som husvagt.

Eftersom luftalarmen lød midt om natten, - det gjorde luftalarmerne som regel, - var det en af fars andre opgaver at gå op i hver af opgangene – vel at mærke kun med blændet lygte, for lyset i den ikke mørklagte opgang måtte ikke tændes - og sørge for at vække beboerne og få dem til at gå med sig ned i beskyttelsesrummet. Det var selvfølgelig ikke alle, der var lige villige til det, søvnige som de fleste var og kun iført nattøj og enten en kimono, badekåbe eller overfrakke. Dertil kom børnene i opgangen, hvoraf der dengang var 12 i alderen fra 1½ år, som tilfældet var med søster Lizzie, og op til min alder af 13 år. Lille Lizzie sov dog i reglen fra det hele, mens vi andre skuttede os og klumpede os sammen familie ved familie, for bedre at kunne holde varmen og måske føle en smule – fiktiv – tryghed ved hinandens nærhed. Rummet oplystes kun af en enkelt uafskærmet elpære, hvis søvnige lys ikke kunne nå ud til siderne af lokalet, som derfor lå i halvmørke. Det opfattede nogle af os imidlertid som et gode, for vi var generte over at komme så tæt på de andre beboere, som vi i de fleste tilfælde kun hilste høfligt på, når vi mødtes på trappen eller ude på gaden. Og så var det i dette tilfælde endda i den lune årstid. Værre var det at gå i beskyttelsesrum i vinterhalvåret, især i de ekstremt kolde vintre 1940-1942.

Dagen efter en luftalarm, som måske havde vækket folk midt om natten og gennet dem ned i det kolde beskyttelsesrum, hvor nogle blundede videre, mens andre og mere nervøse sad anspændte og lyttede efter lyde fra overflyvende engelske bombemaskiner. Sådanne lyde kunne dog i bedste fald kun høres nede i beskyttelsesrummet som en svagt og fjernt brummende eller summende, men samtidig ildevarslende lyd. Rummet lå midt inde under ejendommen og dets eneste vindue var desuden tildækket og skærmet med sandsække ud mod gaden, hvilket tog af for lyde udefra. Men far skulle jo passe sit arbejde og Benny og jeg skulle i skole kl. 8, så vi var lidt klatøjede, da vi vågnede denne morgen, men livet og dagligdagen skulle så vidt muligt gå videre som normalt, og det gjorde det og den da heldigvis også for det meste i årene under besættelsen.

BIOGRAFERNES DRØMMEVERDEN

Det i reglen ugentlige biografbesøg lørdag eller søndag eftermiddag, som mine kammerater, Jørgen, Jørn og jeg altid så frem til, fortsatte stort set uanfægtet under hele besættelsestiden. Derfor studerede vi da også biografannoncerne ivrigt lørdag eller søndag formiddag, inden vi besluttede os til, hvilke film, vi gerne ville se, og hvilken biograf, vi derfor skulle besøge den dag. Vel at mærke under den forudsætning, at biografen hørte til dem, der lå inden for vores 'territorium'.

For øvrigt kunne man læse i en notits i avisen, at bevillingen til Fasan-Biografen, som havde tilhørt nu afdøde skuespiller Holger Reenberg (1872-1942), var blevet opslået ledig. Men for os tre efterhånden garvede biograf-gængere, Jørgen, Jørn og mig, var det en ligegyldig detalje, så længe bare vores yndlingsbiograf spillede sine cowboy-film med John Wayne lørdag eller søndag eftermiddag. Det var for resten også i denne biograf, at jeg – så vidt jeg husker uden Jørgen og Jørn – så den første Tarzan-film med Johnny Weissmuller. Dens titel var "Tarzan undslipper" og den gjorde et uudsletteligt indtryk på mig, så stort, at jeg begyndte at anlægge vandkæmmede Tarzan-frisure med midterskilning. Når jeg så kiggede i spejlet, forestillede jeg mig at være Tarzan, skønt min fysik og muskulatur selvfølgelig lod meget tilbage at ønske, og som jeg ønskede ville have set anderledes og bedre ud. Selvkritisk har jeg alle dage været, både med mit indre og ydre.

DE GLADE 1940'ERE

Havde det ikke været for den alvorlige side af den tyske besættelse med alt, hvad denne indebar, så kunne man faktisk godt have talt om de glade 1940'ere, for også teatre, varietéer og restauranter blomstrede som det formentlig ikke var sket siden de såkaldte glade 1920'ere. Der forekom tilmed nydannelser inden for teater- og varietéverdenen. .

I øvrigt var Politikens rubrik At tænke sig dagligt aktiv med sine mere eller mindre morsomme indfald og udfald. Den 4. maj 1942 bragtes bl.a. følgende to "Ord i Perspektiv":

Hvad forstaaer en Skrædder sig på Syltetøj? – Constance Olsen.

Vor tids Ungdom vil eller kan ikke forstaa de konkave Livsværdier, saaledes som Søren Kierkegaard har formuleret dem i "Hvem – Hvad – Hvor?" – Fru Hall-Cold-Kylling.

Den 4. maj blev den noget mere afdæmpede og sagtmodige Vilhelm Buhl udnævnt til Staunings efterfølger som statsminister, og han, der også gik ind for samarbejdspolitikken, fortsatte stort set sin forgængers politiske arbejde. Han var utvivlsomt klar over, at der ventede ham en problematisk tid i de følgende

år, for selv om han var indstillet på at bøje af over for tyskernes fortsatte krav, måtte han se i øjnene, at der ville vise sig en grænse før eller siden. Deri tog han ikke fejl.

Den 15. maj 1942 var det kongens 30 års-regeringsjubilæum, men under indtryk af tingenes tilstand, frabad majestæten sig at der afholdtes festligheder i den anledning. Under sin sædvanlige morgenridetur gennem byen blev kongen hilst ekstra hjerteligt af de mange mennesker, han mødte undervejs. Kongens popularitet var om muligt steget siden 1940, ja, han var nærmest blevet et nationalt idol i kraft af sin besindighed og standhaftighed i forholdet til besættelsesmagten. Han blev på sin vis den landsfader, som Stauning havde været, et menneske, befolkningen så op til og stolede på ville det rigtige og bedste for sine 'børn'. Dronning Alexandrine var i øvrigt ikke mindre populær, men hun holdt sig normalt beskedent i baggrunden.

At kongen og dronningen var endog meget afholdte af deres undersåtter, kunne blandt andet ses af, at der ved middagstid var forsamlet ca. 40.000 mennesker på Amalienborg Slotsplads, store som små med viftende Dannebrogflag, for at vise majestæterne respekt og hyldest. Og – nærmest som en tradition ved den slags lejligheder – at vide at kongefamilien ville vise sig på balkonen og lade sig tiljuble. Hvorefter kongen ville takke og udbringe et trefoldigt leve for Danmark. Disse situationer bidrog helt sikkert til at samle i hvert fald københavnere i et nationalt betonet fællesskab, en følelse, som de fleste tog med sig hjem og som gav dem håb og mod til at fortsætte hverdagens nødvendige små og store gøremål.

Men denne specielle dag skete der imidlertid det usædvanlige, at kongen holdt en lidt længere tale. Kongen talte som sædvanligt langsomt med korte pauser og fremhævelse af visse ord og sætninger. Talen ved denne lejlighed lød som følger:

"Hjertelig Tak fra os begge for den Hyldest, I bringer os, og Tak for den Tillid, I i 30 Aar har vist mig. Enhver, der har gjort en Indsats her i Landet, hvad enten det gælder dem, der staar som mine Raadgivere, eller dem, som virker i Haandværk og Industri, Arbejderkredse, hver god Indsats siger jeg Tak for i Dag. Lyse Øjeblikke har vi oplevet sammen, men aldrig har saa tunge Tider hvilet over Landet som nu. Ved indbyrdes Sammenhold og ikke ved utidig Stemningstilkendegivelse opnaar vi noget herhjemme.

Der er et gammelt Ord, der siger: Han, som har hjulpet hidindtil, han hjælper ogsaa fremdeles. Idet jeg gentager vor hjerteligste Tak for den Hyldest, De har vist os – og jeg kan tilføje, lige fra i Morges, da jeg red -, saa forener vi os i et Leve vort gamle, evigtunge Fædreland. Danmark leve!"

Herefter dirigerede kongen et trefoldigt hurra, som efterfulgtes af afsyngningen af nationalsangen "Kong Christian", som afløstes af folkemængdens begejstrede jubelråb. Efter at kongefamilien havde trukket sig tilbage bag de store dobbeltdøre ud til altanen, begyndte folkemængden langsomt at sive væk fra slotspladsen, som efter omkring en times forløb lå tom og forladt tilbage, sådan som tilfældet normalt var til daglig. Altså lige bortset fra de livgardere, der stod vagt ved de to skilderhuse på hver side af indkørslen til slottet.

(Fortsættes i afsnit 40)